

Бутирська Тетяна Олександрівна, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Бутирская Татьяна Александровна, доктор наук по государственному управлению, доцент, профессор кафедры государственного управления и местного самоуправления Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа.

Tatiana Aleksandrovna Butyrskaya, doctor of science in public administration, docent, professor of state administration and local self-government department of Ivano-Frankovsk national technical university of oil and gas.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕМЕНТІВ ТОПОЛОГІЧНОГО ОПИСУ ФОРМИ ДЕРЖАВИ

Анотація. Спираючись на природну теорію держави як форми, у статті розкрито поняття топології держави крізь систему характеристик держави, яка складається з двох рівнів. На першому містяться чотири базисних субстанціональних поняття: місце розвитку, діяльність, динаміка, аксіологія, а на другому розташовані притаманні кожному з цих понять бінарні пари характеристик, значення котрих можуть змінюватись до протилежних одне одному; в межах топологічного підходу розкрито поняття патології держави, яке описується негативними половинами кожної з бінарних пар, властивих базисним субстанціональним поняттям; вперше поняття норми в державі розкрито в рамках топологічного підходу до його опису як пряма протилежність до поняття патології держави, при цьому норма описується тими самими субстанціональними поняттями, а з характерних їм бінарних пар вибираються позитивні половини; з огляду на особливу важливість для державного будівництва окремо розглянута проблема досягнення узгодженості цілей та інтересів індивіда й держави, при цьому відмічено, що найбільш сприйнятливим шляхом її

рішення є впровадження у практику концепції “громадянського самовизначення”.

Ключові слова: держава, форма, топологія, патологія, норма, узгодженість цілей.

ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ЭЛЕМЕНТОВ ТОПОЛОГИЧЕСКОГО ОПИСАНИЯ ФОРМЫ ГОСУДАРСТВА

Аннотация. Опираясь на естественную теорию государства как формы, в статье раскрыто понятие топологии государства через систему характеристик государства, включающую в себя два уровня. На первом из них находятся четыре базисных субстанциональных понятия: место развития, деятельность, динамика, аксиология, а на втором расположены присущие каждому из этих понятий бинарные пары характеристик, значения которых могут меняться до противоположных друг другу; в рамках топологического подхода раскрыто понятие патологии государства, описываемое негативными половинами каждой из бинарных пар, присущих базисным субстанциональным понятиям; впервые понятие нормы в государстве раскрыто в рамках топологического подхода к его описанию как прямая противоположность понятию патологии государства, при этом норма описывается теми же субстанциональными понятиями, а из присущих им бинарных пар выбираются позитивные половины; ввиду особой важности для государственного строительства отдельно рассмотрена проблема достижения согласованности целей и интересов индивида и государства, при этом отмечено, что наиболее приемлемым путем ее решения является внедрение в практику концепции “гражданского самоопределения”.

Ключевые слова: государство, форма, топология, патология, норма, согласованность целей.

FORMING THE SYSTEM OF ELEMENTS FOR TOPOLOGIC DESCRIPTION OF A STATE FORM

Abstract. Basing upon natural theory of a state as a form, the notion “topology of a state is determined in the article through the system of the characters of a state, which includes two levels, the first of them consists of four basic substantial notions: development place, activity, dynamics, axiology, the second level is occupied by binary pairs of characters, which are typical for each of four substantial notions, values of each character can change till opposite to each other; the notion “pathology of a state” is determined in frames of topologic approach, it is described by the negative half of each binary pair of characters, which are typical for each of four substantial notions; firstly the notion “norm of a state” is determined as the direct opposite to the notion “pathology of a state”, in frames of topologic approach to description of a state as a form, at the same time, the notion “norm” is described by the same four substantial notions, while from each binary

pair of characters, which are typical for each of four notions, the positive half must be chosen; the problem of achieving consistency of goals and interests of an individual and a state is considered separately, because it is rather significant for a state building process, in this case, it is marked, that the most acceptable way of its decision implies implementing into practice the concept of “citizen’s self – determination”.

Keywords: a state, a form, topology, pathology, norm, consistency of goals.

Постановка проблеми. Держава — це таке всеосяжне поняття, що дуже складно охопити його уможливно. До того ж відносно держави стоїть таке саме фундаментальне питання, як і у філософії загалом: що первинно — форма чи зміст? Це виражається, зокрема, в існуванні штучної і природної теорій держави. При цьому найвидатніші представники філософії стверджують, що найбільшою мірою сутність держави та процесів, що відбуваються в ній, відображає саме природна теорія держави. Одним з основних постулатів природної теорії держави є те, що форма держави превалює над її змістом.

З цього випливає: щоб зрозуміти, як потрібно управляти державою, як здійснювати державне будівництво, необхідно мати можливість виміряти форму держави в усіх необхідних ключових аспектах. З огляду на викладене на порядку денному науки державного управління виникає поняття “топология”, причому не саме по собі як таке, а в тісному взаємозв’язку з державою.

Аналіз історичного генезису поняття “топология” виявив різноманітність трактувань цього, поза сумнівом, фундаментального філо-

софського поняття. Однак практично всі з цих трактувань розглядають поняття “топология” саме по собі, поза будь-яким зовнішнім смисловим контекстом. Таким чином, необхідно вибрати з усіх визначень топології таке, яке б максимально підходило для розкриття терміна “топология держави”.

Далі, спираючись на сутнісне поняття держави, необхідно виявити такі характеристики держави, які б дали можливість однозначно інтерпретувати процеси, що відбуваються в державі як у формі, при цьому допускаючи будь-які варіації змісту держави. При цьому, зрозуміло, потенційний перелік таких характеристик слід шукати у природній теорії держави, а ніяк не в штучній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В описі топології у Е. Гуссерля робиться акцент на просторовості, як поле згоди з іншими людьми, в рамках феноменологічних пошуків витоків топології [1].

Феноменологічне дослідження проблем буття в топологічному ключі знайшло продовження у працях М. Хайдеггера. Однак топология Хайдеггера істотно інша. Гранично широкий погляд Хайдеггера на простір дає

змогу побачити в ньому структуру, яка виробляє місцевість — місцеутворюючий процес [2].

Топологія П. Флоренського ґрунтується на онтологічному тлумаченні соборності [3]. Розробка теми соборності приводить мислителя до пошуку способів того, як здійснюється “збирання” людей у певній місцевості”. Форма соборності розглядалася Флоренським, з одного боку, як соціальна єдність, а з другого — як онтологічне утворення.

У топології П. Н. Савицького розвивається тема соборності, досліджується її форма, робиться спроба пов’язати соборність з її конкретною реалізацією у певній місцевості, яка визначається як “місце розвитку”, в їх соборній взаємодії, що перегукується з роботами М. Хайдеггера [4].

Інтегральне дослідження соціального простору в топологічному ключі проведено П. Сорокіним, який, визнаючи багатовимірність соціального всесвіту, у своїй топології вирізняє два його параметри — вертикальний і горизонтальний. На основі цих базових, на його думку, топологічних параметрів, які застосовуються до всіх без винятку сучасних демократичних суспільств, Сорокін пропонує концепцію соціальної мобільності. Вертикальне і горизонтальне вимірювання визначає, відповідно, два основних типи соціальної мобільності в сучасному суспільстві — горизонтальний і вертикальний [5, с. 300–305, 374, 402–403].

У другій половині минулого століття у Франції відгалужується філософська антропологія, яка претендує на становлення нового типу топологічного мислення. Це філо-

софські положення, що належать французьким мислителям М. Фуко, Ж. Делезу, А. Бадью, Ж. Дерріда та ін.

Засновником нової філософської топології вважається Ж. Дельоз. Замість традиційного розуміння мислення Дельоз розробляє особливе розуміння мислення як топологічної реальності, де суб’єктивність розглядається як смислова поверхня речей; топологія цієї сфери визначається складками смислів [6].

Перехід до нового топологічного типу мислення передбачає нові наукові методи, відмінні від традиційних, насамперед — топологічне моделювання, яке інтерпретується як специфічний метод, відмінний від традиційного діалектичного синтезу. Топологією називаються будь-які спроби створення, що виходять за межі суб’єкт-об’єктних відносин суб’єкта, що мають вигляд графічної або просторово-метафоричної фіксації цієї категорії [7].

У праці Н. А. Шматко розглядається тема соціальної топології; зокрема, автором показано, що соціальна топологія — це, по-перше, вивчення інваріантних соціальних властивостей у змінюваному просторі багатовимірного статистичного розподілу активних властивостей індивідуальних та колективних агентів.

По-друге, соціальна топологія, на думку автора, являє собою структуру, де ці властивості проявляються в їх сукупності [8].

Метричні і топологічні властивості соціального простору визначаються автором як такі, що підкоряються логіці циклічного розвитку. У контексті топології суспільного

простору автором розглянута залежність інституційних форм державного управління від соціокультурних впливів [9].

У 2003 р. В. Савчуком введено і обґрунтовано термін “топологічна рефлексія” [10]. Топологічна рефлексія визначається автором як метод сучасної філософії, що враховує нелінійний, але безперервний (топологічний) характер сучасного мислення (рефлексії) [11].

Цей філософський метод введений для того, щоб протиставити сучасне мислення класичному. Класичне мислення, на відміну від сучасного, іменується “оптичною рефлексією”, що, на думку автора, вказує на зв’язок з епохою Просвітництва і картезіанством, що передує йому.

У. А. Кребелем зроблена спроба через топологічну рефлексію показати, що думка Срібного століття — думка місцем, просторовою вбудованістю, викликає причетність реальності, завдяки чому сама реальність стає будинком, космосом, в якому кожна річ — на своєму місці, має свій сенс [12].

Відаючи належне теоретичній і практичній важливості зазначених робіт, слід, однак, зауважити, що малодослідженим аспектом залишається сутність і основні елементи топологічної інтерпретації держави.

Мета статті. Дослідження формування системи елементів топологічного опису форми держави.

Виклад основного матеріалу. По суті, початкова топологія присутня у давньокитайських мислителів — це такі всеосяжні, космічні категорії, як Інь і Ян, Земля і Небо. Ці категорії співвідносяться між собою як спів-

буттєвість протилежного, тим самим являючи собою як символічний, так і дійсний вимір буття¹.

Небо і Земля єдині не за подібністю, а за граничністю свого існування, про що йдеться як у Книзі змін [14], так і в Каноні шляху [13]. Вони означають буття як пустотний образ реальності², вимірюють його як форму, в якій сходяться крайності цих категорій, сокровенна тотожність їх протилежностей.

У давньокитайській філософії шлях — це протилежність буття і небуття, опозиція присутнього і відсутнього. У контексті давньокитайської топології шлях — це місце, де життя вміщує в себе смерть, це те, що можна визначити як “місце перебування-впочатку речей”³.

Поняття, що асоціюється з топологією, зустрічається у Аристотеля — це поняття “топа”. В одному зі своїх основних творів — у “Риторичі”, він пише, що він розуміє одне і те саме під елементом і топом [15, с. 124].

Вчення про топи Аристотель називає справжньою діалектикою і риторикою. Згідно з цим вченням топ являє собою загальне положення, об’єктивна наявність якого передбачається поза логічним доказом (силлогізмом). Водночас, будучи введеним в доказ і ставши його елементом, топ дає змогу описати ті явища і процеси, які неможливо описати

¹ Те й інше є спільно, вони мають різні імена, але однаково позначаються [13, Розділ I].

² Шлях — все вміщаюча в себе порожнеча, користуйся нею — і вона ніби не переповнюється [13, Розділ IV].

³ Шлях, про який можна розповісти, — не постійний Шлях. Ім’я, яке можна назвати, не постійне ім’я. Де імені немає — там початок всіх речей [13, Розділ I].

за допомогою звичайної логіки. Тим самим вчення Аристотеля про топи наближає формальну логіку до можливості опису різноманітної форми, а не змісту.

Широковідома таблиця категорій І. Канта, що включає модальності, по своїй суті є застосуванням топологічного підходу для наочного структування всієї філософської проблематики. При цьому в модальностях найбільш наочно розкривається та суть топології, яка збереглася за нею і до поточного часу: універсальні виміри буття, незмінні по своїй суті, але що можуть змінювати свої значення на прямо протилежні [16, с. 84].

Сутність топологічної інтерпретації держави полягає в тому, що держава розглядається як форма буття.

Варто наголосити, що трактування держави як форми буття стає можливим тільки шляхом виходу за межі штучних теорій держави, без чого топологічна інтерпретація держави була б у корені невірна. Втілення теорії природної держави відбувається шляхом зведення всього різноманіття державних явищ до певного набору понять, що розкривають природну сутність держави та визначають зміст державного будівництва.

З огляду на викладене ми можемо дати таке визначення топології держави.

Топологія держави — це вимірювання форми держави, значення яких змінюються до прямо протилежних одне одному, але при цьому як характеристики залишаються незмінними.

У контексті теорії природної держави топологія форми держави вимірюється такими субстанціональними поняттями, як “місце роз-

витку держави”, “аксіологія держави”, “діяльність держави”, “динаміка держави”.

У свою чергу, кожне з цих субстанціональних понять держави розкривається сукупністю часом полярних властивостей. Так, місце розвитку держави розкривається такими бінарними парами, як: локальність і спільність, центр і периферія, внутрішнє і зовнішнє, замкнутість і відкритість, порожнеча і наповненість, близькість і віддаленість, територія і кордон, простір і тіснота, соціум та індивіди.

Діяльність держави відображається в таких бінарних парах: економія і розтрата, результативність і невдача, концентрація та розсіювання, стабільність і хаос, передача і відчуження, переконання і примус, створення і знищення, відтворення і спад, співробітництво і конфлікт інтересів, взаємодія і роз’єднаність, придушення і підтримка.

Динаміка держави розкривається такими бінарними парами, як: траєкторія і стан перспективи, варіативність та інваріантність, стійкість і волатильність, розвиток і занепад, трансформація і застій.

Аксіологія державного буття відображається у таких бінарних парах: наявність і відсутність якості, особистий і суспільний інтерес, своє і чуже, дискримінація та рівноправність, недолік і надлишок, самодостатність і ущербність, різноманітність і одноманітність, унікальність і стандартність, домірність і диспропорція, справжнє і уявне, прозорість і заплутаність, підпорядкування і свобода, більшість і меншість, помірність і надмірність.

Загальне правило формування топології визначає, що перелічені бінарні пари субстанціональних понять держави — місце розвитку, діяльності, динаміки, аксіології — є взаємодоповнюючими, і за рахунок цього покривають все можливе різноманіття проявів форми держави. При цьому варто зазначити, що наявні суперечності залишаються в рамках бінарних пар і жодним чином не виходять за їх межі. Такий принцип формоутворення дає можливість поєднати в собі як повний спектр значень кожної з характеристик, до протилежних один одному, так і максимально наповнити і поєднати один з одним різні характеристики, що описують субстанціональні поняття держави.

При цьому наведене структурне відокремлення і функціональна спеціалізація перелічених бінарних пар обумовлені властивостями зазначених субстанціональних понять держави як цілого, яке подане частинам, а не послідує їм. Для розуміння цілей, що стоять перед державним будівництвом, необхідно з протилежних значень у кожній з бінарних пар характеристик, що описують субстанціональні поняття держави, виділити ті значення, які вказують на негативний характер розвитку держави, тобто патологію держави.

З огляду на викладене, до патології держави однозначно належать: занепад, застій, невдача, розтрата, розсіяння, хаос, відчуження, примус, знищення, чуже, спад, роз'єднаність, пригнічення, відсутність якості, конфлікт інтересів, переважання особистого інтересу над суспільним, дискримінація, недолік, ущербність,

одноманітність, диспропорція, уявність, заплутаність, надмірність. Водночас варто зазначити, що поєднання наведених вище негативних значень перелічених раніше бінарних пар у змозі утворювати нові смислові конструкти, які є патологіями.

Так, наприклад, уявність, заплутаність, ущербність, диспропорція і чуже в сукупності ведуть до підміни, втрати смислів, тобто тієї вкрай небезпечної інформаційної патології, яку ми, на жаль, спостерігаємо сьогодні в ряді слаборозвинених держав світу і яка в перспективі може призвести до їх остаточного розпаду і зникнення з політичної карти світу. У свою чергу, в сукупності з дискримінацією, придушенням, відчуженням, недоліком, застоєм, занепадом, переважанням особистого інтересу над суспільним, одноманітністю це спричинює маріонетковість, змінені стани свідомості соціуму, що означає повну деградацію і руйнування держави в найближчому майбутньому.

Таким чином, патологія держави формується “знизу вгору”, а не “зверху вниз”, як характерно для топології, тобто патологія формується як сумарний результат своїх проявів.

Ми вже розглянули складові патології як негативного стану форми держави. Очевидно, що в цілях державного будівництва необхідне вивчення позитивного стану форми держави, яке, на противагу патології, цілком можливо назвати “нормою”.

При цьому важливо наголосити, що поняття “норма” в цьому контексті ні в якому разі не має тлумачитися в законодавчому або юридичному сенсі, позаяк це штучний базис, а не природний. По суті набагато ближче

у цьому ключі трактування “норми” в соціально-медичному аспекті, тобто як норми здорової держави і соціуму.

З огляду на природну теорію держави, поняття “норми” традиційно асоціюється з поняттям “порядку”, що є одним з центральних моментів “нормативної етики”. Таким чином, дотримання норми в її природному значенні як керівного етичного начала означає впорядкування у державі як формі буття, що є одним з ключових процесів державного будівництва.

Водночас сьогодні ми спостерігаємо ще одне хибне тлумачення норми в ідеологічному контексті. Так, у багатьох державах поняття норми формується в рамках певної ідеологічної системи, задається як якась аксіома, привнесена в людське буття ззовні. При цьому норма, яка виводиться не з реального буття, а з ідеологічних уявлень, потрапляє в рамки теорії штучної держави, ірраціональної для державного будівництва. Унаслідок того, що ідеологічна норма найчастіше передбачає інші смисли, ніж людське буття, інститути реалізації норми — судова і бюрократична системи держави, виступають як інструмент руйнування людського буття шляхом підміни смислів реального буття ідеологічною нормою.

У межах теорії природної держави відповідно до запропонованих топологічних підходів до держави формування визначення норми аналогічно формуванню визначення патології. На відміну від усіх існуючих підходів до визначення поняття “норма”, ми виводимо категорію “норми” з наведених субстанціональних понять і властивих їм бінарних пар, які роз-

кривають топологію форми держави. При цьому з бінарних пар береться їх позитивна частина.

У контексті цих уявлень норма розуміється як “міра” — міра відповідності природним законам буття, як визначеність, сталість і стійкість буття людини. Функцією міри є справедливість. В. С. Несерсянц наголошує, що ідея справедливості, яка виконує функцію міри, повинна розумітися в дусі правового принципу формальної рівності, що поширюється не лише на суб’єкти держави — громадян, а й на всі види соціокультурних суб’єктів у державі [17].

При цьому, на відміну від діючих концепцій держави, у яких “норма” є похідною від ситуації — економічної, політичної, а значить, досить волатильною, “норма” в розумінні природної держави має незмінний характер, що прямо впливає з властивостей незмінності людської і соціальної психології з часів давніх східних цивілізацій.

Звідси випливає, що людське буття відбивається саме цією, незмінною сутнісною нормою, яка лежить поза економічним, соціальним чи політичним контекстом. Подібний підхід, заснований на природному праві, складає основу східноєвропейської традиції, що забезпечило безпрецедентне територіальне охоплення держави та її тривалу стійкість. Аналогічний підхід має місце у східній традиції: наприклад, Китаї. В цілому світовий досвід свідчить, що сучасні тенденції інтеграції реалізовані саме на таких світоглядних підходах.

Водночас у діючих концепціях держави людина розглядається як

якийсь засіб для досягнення певної мети — економічної, соціальної, політичної. У цьому контексті Ю. Хабермас констатує, що держава і корпоративні інститути сформували певний тип технічної раціональності, яка вирізняється з ритму повсякденних людських турбот. В результаті ці нав'язані бюрократією і корпораціями імперативи змінили, обмежили або перекутили повсякденне життя людей [18]. У таких механістичних моделях держави штучно задана норма встановлює штучне — механічне — буття людини. І, як підтверджує практика, зійти з цієї орбіти надалі стає нереально — трансформація може здійснитися тільки шляхом ломки старого.

Як вже зазначено, зміст поняття “норма”, як і поняття “патологія”, у межах теорії природної держави і топологічного підходу до опису її форми розкривається чотирма субстанціональними поняттями: місце розвитку, діяльність, динаміка і аксіологія, і притаманними їм наведеними раніше бінарними парами. При цьому позитивний характер мають такі половини цих бінарних пар: розвиток, трансформація, результативність, економія, концентрація, стабільність, передача, переконання, створення, своє, відтворення, взаємодія, підтримка, наявність якості, відсутність конфлікту інтересів, поєднання особистих і суспільних інтересів, рівноправність, надлишок, самодостатність, різноманіття, співмірність, справжність, прозорість, помірність.

Слід зазначити, що, на відміну від патології, де, як зазначалося раніше, поєднання окремих негативних елементів різних бінарних пар здатне

утворювати самостійні за змістом і буттєвою живучістю негативні конструкти, поняття норми передбачає одночасно наявність лише позитивних частин з усіх бінарних пар, що описують чотири базисних субстанціональних поняття топології держави.

Практика державного буття показує, що однією з ключових топологічних проблем державного будівництва є ліквідація конфлікту особистих і суспільних інтересів і, в ідеалі, досягнення їх поєднання. В теорії природної держави, що має своїм змістом людське буття, нагальною є необхідність поєднання цілей індивіда і держави.

Дослідження з соціальної психології свідчать, що коли відносини в колективі опосередковані змістом спільної суспільно ціннісної діяльності, діють інші схеми поведінки, ніж у соціальній групі, де цілі роз'єднані, конкурентні. Визначальною закономірністю поведінки таких ціннісно-опосередкованих колективів є поведінка індивіда в колективній діяльності, або, інакше кажучи, “громадянське самовизначення”.

Для громадянського самовизначення характерне вибіркове ставлення громадян до будь-яких впливів, у тому числі і до впливів засобів масової інформації, політичних гасел, чуток, колективів громадянського суспільства, які оцінюються, приймаються або відкидаються залежно від того, чи відповідають вони чи ні завданням, цілям, цінностям, що утворюють зміст значущої діяльності держави. При цьому громадянське самовизначення, з огляду на наявність свободи певних

переконань, ніколи не призводить ні до конформізму (угодовству) з чужою і не завжди конструктивною позицією, ні до негативізму, що призводить нерідко до відмови від колективної діяльності (індивідуалізму), тобто до тих негативних явищ, які притаманні штучним теоріям держави.

При громадянському самовизначенні особистість усвідомлює необхідність дотримуватися норм державного буття, слідувати ідеалам держави, а значить і співвідносити свої цілі і цінності з цілями і цінностями держави. Тобто через усвідомлення вищої норми державного буття в її топологічному розумінні відбувається поєднання життєвих цінностей людини з життєвими інтересами держави. Таким чином, державне самовизначення стає формотворчою рисою державного соціуму. Причому соціуму, згуртованого ціннісною орієнтацією на єдність, спільність інтересів держави і громадян, що ґрунтуються на сформованій топології державного буття.

Висновки. Поряд з поняттям держави поняття топології розглядалося у творах більшості філософів Стародавнього Китаю та Давньої Греції. Базовими елементами топології в китайській філософії є “інь” і “ян”. Аристотель у “Риториці” розробив вчення про “топах” як основних топологічних елементах.

Системніший підхід до змістовного наповнення топології представлений у І. Канта в його таблиці категорій, що включає модальності. При цьому в модальностях найбільш наочно розкривається сутнісна природа топології.

На нашу думку, сутність топологічної інтерпретації держави полягає в тому, що держава розглядається як форма буття з позицій природної теорії держави. Її втілення відбувається шляхом зведення всього різноманіття державних явищ до певного набору понять, що розкривають природну сутність держави та визначають зміст державного будівництва.

З огляду на викладене ми дали таке визначення топології держави. Топологія держави — це вимірювання форми держави, значення яких змінюються до прямо протилежних одне одному, але при цьому як характеристики залишаються незмінними.

На відміну від існуючих трактувань, у контексті теорії природної держави топологія форми держави вимірюється чотирма субстанціональними поняттями: “місце розвитку держави”, “аксіологія держави”, “діяльність держави”, “динаміка держави”. За аналогією з модальностями І. Канта, кожне з цих субстанціональних понять розкривається сукупністю бінарних пар характеристик, кожна з яких охоплює протилежні один одному значення.

Загальне правило формування топології полягає в тому, що складові бінарні пари субстанціональних понять держави — місце розвитку, діяльності, динаміки, аксіології — є взаємодоповнюючими, і за рахунок цього покривають все можливе різноманіття проявів форми держави. При цьому показано, що наявні суперечності залишаються в рамках бінарних пар і жодним чином не виходять за їх межі. Такий принцип формоутворення дає можливість поєднати в собі як повний спектр

значень кожної з характеристик, до протилежних одне одному, так і максимально наповнити і поєднати одну з одною різні характеристики, що описують субстанціональні поняття держави.

Для розуміння цілей, що стоять перед державним будівництвом, з протилежних значень у кожній з бінарних пар характеристик, що описують субстанціональні поняття держави, нами виділені ті значення, які вказують на негативний характер розвитку держави, тобто патологію держави.

У цілях державного будівництва необхідне вивчення не лише негативного, а й позитивного стану форми держави, що цілком можливо назвати “нормою”. При цьому поняття “норма” в цьому контексті ні в якому разі не має тлумачитися в законодавчому або юридичному сенсі, оскільки це штучний базис, а не природний. По суті, набагато ближче у цьому ключі трактування “норми” в соціально-медичному аспекті, як норми здорової держави і соціуму.

Дотримання норми в її природному значенні, як керівного етичного начала, означає впорядкування у державі як формі буття, що є одним з ключових процесів державного будівництва.

У межах теорії природної держави, відповідно до запропонованого топологічного підходу до держави, формування визначення норми аналогічне формуванню визначення патології. На відміну від усіх існуючих підходів до визначення поняття “норма”, ми виводимо категорію “норми” з наведених субстанціональних понять і властивих їм бінарних

пар, які розкривають топологію форми держави. При цьому з бінарних пар береться їх позитивна частина.

Таким чином, нами сформована система елементів топологічного опису форми держави, яка уможливує максимально опосередкувати все різноманіття граней державного буття, що дає змогу суттєво впорядкувати процеси державного будівництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Едмунд Гуссерль*. Начало геометрии. Введение Жака Деррида; [пер., комент. и послесл. М. Маяцкого]. — М.: Ad Marginem, 1996. — 269 с.
2. *Хайдеггер М.* Бытие и время / М. Хайдеггер; [пер. с нем. В. В. Бибихина]. — СПб.: Наука, 2002. — 450 с.
3. *Флоренский П. А.* Столп и утверждение истины. — М.: Путь, 1914. (факсимильное воспроизведение — М.: Правда, 1990) Т. 1 в 2 кн.: кн. 1. — 490 с.; кн. 2. — С. 491–839.
4. *Савицкий П. Н.* Евразийство / П. Н. Савицкий // Геополитика: хрестоматия / сост. И. В. Жукова. — Екатеринбург, 2004. — С. 68–84.
5. *Сорокин П. А.* Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин. — М.: Политиздат, 1992. — С. 300–305, 374, 402–403.
6. *Делёз Ж.* Складка. Лейбниц и барокко / общ. ред. и послесл. В. А. Подороги; [пер. с франц. Б. М. Скуратова]. — М.: Логос, 1997. — 264 с.
7. *Скопин Д. А.* Топология субъектности в современной французской философии: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.13 / Д. А. Скопин. — Н. Новгород, 2003. — 153 с.
8. *Шматко Н. А.* Плюрализация социального порядка и социальная

- топология / Н. А. Шматко // Социол. исслед. — 2001. — № 9. — С. 14–18.
9. *Суший О. В.* Психосоціальна культура державного управління: монографія / О. В. Суший. — К.: Світогляд, 2012. — 344 с.
  10. *Савчук В. В.* Топологическая рефлексия // Проективный философский словарь / под ред. Г. Л. Тульчинского и М. Н. Эпштейна. — СПб.: Алетей, 2003. — С. 414–417.
  11. *Савчук В. В.* Топологическая рефлексия. — М.: Канон+, РООИ “Реабилитация”, 2012. — 416 с.
  12. *Кребель И. А.* Мифопоэтика Серебряного века: опыт топологической рефлексии. — СПб.: Алетей, 2010. — 592 с.
  13. *Дао-Дэ цзин* / пер., вступ. ст., комментарий В. В. Малявина. — М.: Астрель; АСТ, 2005. — 559 с.
  14. *Щуцкий Ю. К.* Классическая китайская “Книга перемен”. — Ростов н/Д: Феникс. — 544 с.
  15. *Аристотель.* Риторика / Античные риторики; под ред. А. А. Тахо-Годи. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1978. — 352 с.
  16. *Кант И.* Критика чистого разума / И. Кант. — Симферополь: Реноме, 2003. — С. 84.
  17. *Нерсесянц В. С.* Философия права / В. С. Нерсесянц. — М.: ИНФРА-М-НОРМА, 1997. — 248 с.
  18. *Habermas J.* Theory communicative action / J. Habermas; trans. T. Mc-Carthy. — Boston: Beacon Press, 1987. — 66 p.